

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ
ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
630 87 ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Άγιον Όρος, 6/19 Σεπτεμβρίου 2016

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ Ἐκκλησία ζῆ ὡς μία διαρκῆς σύνοδος. «Ὁ συνοδικὸς τρόπος ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐκδηλοῦται μόνον κατὰ τὴν σύγκλησιν τῶν Συνόδων, ἀλλ' εἰς πᾶσαν πρᾶξιν κοινωνίας· ... τοῦ πρώτου τῶν ἐπισκόπων (μητροπολίτου) μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων· τοῦ ἐπισκόπου μετὰ τοῦ πρεσβυτερίου αὐτοῦ· τοῦ πρεσβυτέρου, προϊσταμένου μιᾶς κοινότητος μετὰ τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν κοινότητα ταύτην· τῶν λαϊκῶν τέλος μεταξὺ των»¹.

Σὲ αὐτὴ τὴν συνοδικὴ διαδικασία τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας θέλουμε νὰ συμβάλῃ καὶ τὸ κείμενο αὐτό, ποὺ συντάχθηκε μὲ πολὺ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ ἐκοπίασαν γιὰ νὰ συγκληθῆ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος, ἰδίως πρὸς τὸ Σεπτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ἀπευθύνεται ταπεινὰ στοὺς ἐπισκόπους μας καὶ πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ ποῦμε τὸν λογισμό μας καὶ νὰ ἀκούσουμε τὸν λόγο τους. Διότι ἔτσι καλλιεργεῖται ἡ ἐνότης καὶ δοξάζεται ἡ Ἁγία Τριάς, ὅπως σημειώνεται στὸν λδ' ἀποστολικὸ Κανόνα.

Στόχος ἡ ἀγιοπνευματικὴ ἐνότης.

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος συνεκλήθη γιὰ νὰ καταδείξῃ «ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἡνωμένη ἐν τοῖς Μυστηρίοις, καὶ μάλιστα τῇ Θεῖα Εὐχαριστίᾳ, καὶ τῇ Ὀρθοδόξῳ πίστει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνοδικότητι»².

Ἐφ' ὅσον «εἶναι ὄντολογικῶς ἀδύνατος ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας,...

¹ Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὀσίου Γρηγορίου Ἁγ. Ὁρους, *Ἡ Ποιμαντικὴ διακονία κατὰ τοὺς Ἱερούς Κανόνας*, ἐκδ. Ἄθως, Πειραιεὺς 1976, σελ. 114-115.

² Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος τῆς 20ῆς Μαρτίου 2016.

ἀλλά [σ.σ. ὑπάρχει] μόνον χωρισμός ἀπό τήν Ἐκκλησίαν»³, τὸ ζητούμενο πάντοτε εἶναι ἡ δική μας ἐνότης μετὰ τήν Ἐκκλησία. Ἐνότης ὄλων μας στὴν Ἐκκλησία σημαίνει ἀπὸ κοινοῦ μέθεξι τῆς Θείας Ζωῆς, ποῦ προϋποθέτει ἓνα φρόνημα, μία Πίστι ἀποστολική-ἀγιοπατερική, μία Εὐχαριστία, τὸ ἴδιο ἦθος, μία ἐλπίδα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας (Ἐφ. 4, 1-5). Γιά τὴν ἐνότητα αὐτὴ προσευχήθηκε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός πρὸς τὸν Οὐράνιο Πατέρα: «κάγώ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμεν» (Ἰω. 17, 22). Ἐξω ἀπὸ τὴν ἀγιοπνευματικὴ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει ἡ ἀμαρτία, ἡ ἀστοχία, ἡ διαιρέσις, ἡ αἵρεσις, ὁ πνευματικὸς θάνατος (Κανὼν γ' Μεγ. Ἀθανασίου, Κανὼν Καρχηδόνος). «Ὅταν δὲ πάντες ὁμοίως πιστεύωμεν, τότε ἐνότης ἐστίν», κατὰ τὸν ἅγιον Χρυσόστομο⁴. Διαψεύδουμε τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν ἐννοήσουμε τὴν ἐνότητά μας σὲ Αὐτὴν ὡς ἐξωτερικὴ μόνον συνοχὴ καὶ ὄχι ὡς ἀγιοπνευματικὴ ἐνότητα ἐν Χριστῷ, στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Μετὰ τὴν ὑπακοὴν ἐν Χριστῷ, μετὰ τὴν ταπείνωσιν ἐν Χριστῷ, μετὰ τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸν ἐγωκεντρισμό, τὸν ἀνθρωποκεντρισμό καὶ τὸν συσχηματισμό μετὰ τὸν κόσμον, συμμετέχουμε στὴν ἀγιοπνευματικὴ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Χάριν αὐτῆς τῆς ἐνότητος τὸ Ἅγιον Ὄρος ὁμιλεῖ, ὡσὰκις ἡ Πίστις ἢ οἱ εὐαγγελικὲς ἐντολὲς εἶναι τὸ κινδυνευόμενον. Ὅμιλεῖ καὶ σιωπᾷ μετὰ διάκρισιν. Ἀποβλέποντας σὲ αὐτὴν τὴν ἐνότητα ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους συνέταξε τὴν *Ἐπιστολή* τῆς⁵ πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην στίς 12/25 Μαΐου 2016 ζητώντας ἀπαραίτητες τροποποιήσεις τῶν προσυνοδικῶν κειμένων. Ὁμίλησε μετὰ σύνεσιν καὶ θάρρος γιὰ τὴν ἀνάγκη τροποποιήσεως τῶν προσυνοδικῶν κειμένων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ὥστε νὰ ἐκφράζουν τὸ ἓνα καὶ καθολικὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας⁶.

Τὰ προσυνοδικὰ κείμενα δὲν ἀποτύπωναν ἓνα σαφὲς Ὁρθόδοξον ἐκκλησιολογικὸ φρόνημα, ἰδίως στὸ ζήτημα τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων. Αὐτὸ ἔδειξε καὶ ἡ προσυνοδικὴ ἀξιολόγησις τοῦ κειμένου «Σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν Χριστιανικὸν κόσμον» ἀπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.

Στὴν διαμόρφωσιν τῶν προσυνοδικῶν κειμένων εἶχαν συντελέσει διάφοροι παράγοντες ποῦ σχετίζονται μετὰ τὴν ἱστορίαν τῶν προσυνοδικῶν Διασκέ-

³ Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός, ἐκδ. «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 82.

⁴ *Ἐρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν*, PG 62, 83.

⁵ Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὄρους, ΕΔΙΣ ΣΒ' (3.5.2016).

⁶ «Τὰ προσυνοδικὰ κείμενα χρήζουν βελτιώσεων τινῶν, ὥστε νὰ ἐκφράζουν τὸ καθολικὸν φρόνημα τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας» (*Ἐπιστολή* τῆς ὡς ἄνω ΣΒ' ΕΔΙΣ).

ψεων, τήν παράλληλη πορεία τους μέ εκείνη τῶν διαχριστιανικῶν διαλόγων καί τά ἴδια ἡγετικά πρόσωπα στήν ὀργάνωσι καί διεκπεραίωσι τους. Εἶναι γνωστή ἡ τυπικά πανορθόδοξη (ἀπό τό 1961 καί μετά) ἐκπροσώπησις σέ αὐτούς, ἀλλά ἐπίσης εἶναι γνωστό ὅτι δέν ἦταν πανορθόδοξως ἀποδεκτὴ ἡ ἀκολουθούμενη γραμμή. Ἐπίσης εἶναι γνωστές οἱ συγγραφές ἐγκρίτων θεολόγων μέ κριτική στάσι ἔναντι συγκεκριμένων θέσεων καί πορισμάτων τῶν διαλόγων, ἡ ἀντίθεσις τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐπισκόπων, κληρικῶν καί θεολόγων, καθὼς καί ἡ δυσφορία τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ σέ ἀνεπίτρεπτα ἀνοίγματα κατὰ τίς διαχριστιανικές ἐπαφές. Εἶναι ἐπίσης εἰς γνώσιν τῶν εἰδημόνων ἡ δυσαρέσκεια καί ἀποχώρησις ἀπό τοὺς διαχριστιανικούς διαλόγους μεγάλων θεολογικῶν φυσιογνωμιῶν, καθὼς καί οἱ ἀφοπλιστικές μαρτυρίες ἑτεροδόξων παραγόντων, θεσμικῶν καί μή, περί τοῦ πῶς αὐτοὶ κατανοοῦν τοὺς στόχους τῶν «οἰκουμενικῶν» σχέσεων.

Οἱ προσδοκίες μας ἀπό τὴν Σύνοδο.

Ἡ Σύνοδος θά ἠμποροῦσε νά δώσῃ ἐκκλησιολογικῶς ὀρθή μορφή στίς διαχριστιανικές σχέσεις, τέλος στά προβλήματα ποὺ εἶχαν δημιουργήσει οἱ ἀστοχίες τῶν διαχριστιανικῶν διαλόγων. Συνεκλήθη ἄλλωστε ὄχι ὡς διάσκεψις Ὁρθοδόξων Ἀντιπροσωπειῶν ἀλλὰ ὡς Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν ἀνάγκη νά ἐκφρασθῇ ἓνα ἐνιαῖο φρόνημα στήν Ἐκκλησία, μία ἀπάντησις τῆς Συνόδου στό μείζον θεολογικό πρόβλημα τοῦ συγκρητιστικοῦ οἰκουμενισμοῦ.

Ἐλπίζαμε ὅτι ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος θά ἐλάμβανε συγκεκριμένες καί σαφεῖς συνοδικές ἀποφάσεις. Μέ εἰλικρινῆ προσδοκία εἶχαμε μελετήσει προσεκτικά τά προσυνοδικά κείμενα καί εἶχαμε διατυπώσει σχόλια καί παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν σχεδίων κειμένων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου μέ τό ἀπό 4ης/17ης Μαρτίου 2016 ὑπόμνημα-κείμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας⁷. Θελήσαμε νά ἐκφράσουμε *δύο βασικές προσδοκίες*⁸ ἀπό τὴν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο:

Πρῶτον, νά διατυπωθοῦν χωρὶς ἀσάφειες τά στοιχεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας, τά ὁποῖα ἀναδεικνύουν τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὡς τὴν *μονα-*

⁷ Ἱερά Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου, *Σχόλια καί παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν σχεδίων κειμένων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου*, 4/17 Μαρτίου 2016. Τό κείμενο αὐτό εἶχε τεθῆ κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τὴν κρίσι πολλῶν ἱεραρχῶν καί κατόπιν δημοσιεύθηκε στό Διαδίκτυο (βλ. www.monastery.gr).

⁸ Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μέ Πατριαρχικὴ καί Συνοδικὴ Ἐγκυκλιὸν του ἐνημέρωσε τὸν πιστὸ λαὸ ὅτι «*τά συμφωνηθέντα πανορθόδοξως καί ὑποβαλλόμενα εἰς τὴν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον κείμενα δημοσιοποιοῦνται καί τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν παντός καλοπροαιρέτου πιστοῦ πρὸς πληροφορίαν καί ἐνημέρωσίν του, ἀλλὰ καί πρὸς ἔκφρασιν τῆς γνώμης του καί τῶν προσδοκιῶν του ἀπὸ τὴν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον*» (20 Μαρτίου 2016).

δική Έκκλησία, τήν Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική, ὥστε νά εἶναι εὐχερής ἡ διάκρισις της ἀπό τίς αἰρέσεις καί τά σχίσματα τοῦ ἑτεροδόξου χριστιανικοῦ κόσμου. Περιμέναμε δηλαδή νά γραφῆ καί νά ὑπογραφῆ ὅτι μόνη αὐτή ἔχει τήν ἀποστολική Πίστι ἀκαινοτόμητη, μόνη αὐτή ἔχει ἀποστολική διαδοχή τῶν ἐπισκόπων της, μόνη αὐτή τελεῖ ἀύθεντικά Ἱερά Μυστήρια (Βάπτισμα, Χρίσμα, Ἱερωσύνη, Εὐχαριστία κ.λπ.), μόνη αὐτή παρέχει ὡς Σῶμα Χριστοῦ σώζουσα θεία καί ἄκτιστη Χάρι, μόνη αὐτή ἐξασφαλίζει ἀπλανῆ ἐμπειρία Θεοῦ, γνήσια εὐσέβεια, ἀύθεντικό λειτουργικό ἦθος καί σύμφωνη πρὸς τοὺς Ἱερούς Κανόνες συνοδικότητα.

Δεύτερον, περιμέναμε νά περιγραφοῦν μέ σαφήνεια καί εἰλικρίνεια οἱ ἐκκλησιολογικές ἀρχές, οἱ ὁποῖες δέν θά ἐπιτρέπουν νά καταλύωνται, λόγω τῶν διαχριστιανικῶν ἐπαφῶν, τά ὅρια τά ὁποῖα μέ τοὺς ἱερούς Κανόνες της ἡ Ἐκκλησία ἔχει θέσει μεταξύ Ὁρθοδοξίας καί αἰρέσεως. Διότι, μόνον ὑπὸ τήν προϋπόθεσι αὐτή δέν θά ἀλλοιώνεται τό Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογικό φρόνημα ἀπό τόν ἄκριτο οἰκουμενιστικό συγχρωτισμό καί δέν θά χαθῆ ἡ δυνατότης νά γνωρίσουν οἱ ἑτερόδοξοι χριστιανοί τόν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς των στήν ἀποστολική Πίστι καί στήν Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία.

Εἶχαμε διατυπώσει τήν *γνώμη* μας καί τίς *προσδοκίες* μας, σύμφωνα βεβαίως μέ τήν Πατριαρχική Ἐγκύκλιο ἀλλά καί σύμφωνα μέ τήν παρακαταθήκη τῶν πρὸ ἡμῶν πατέρων⁹. Τίς διατυπώσαμε μέ πόνο, ἐλπίζοντας ὅτι θά συντελέσουν στήν ἀποκατάστασι *ένός καί μόνον* φρονήματος στήν Ἐκκλησία· ὅτι θά ἀποκλεισθοῦν στοιχεῖα μιᾶς οἰκουμενιστικῆς ἐκκλησιολογίας, ὅπως ἐκεῖνες τῆς Β' Βατικανῆς καί τοῦ Π.Σ.Ε., πού διαφαίνονταν σέ πολλές δηλώσεις καί ἐκδηλώσεις τοῦ παρελθόντος. Στό ὑπόμνημα-κείμενό μας ἡ *γνώμη* μας περιεγράφη ὡς ἐξῆς:

«Εἶναι εὐλαβῆς ἔκθεσις τῶν σκέψεών μας πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας περί τοῦ πῶς τά ἐν σχεδίῳ κείμενα θά μπορούσαν νά λάβουν μία περισσότερο «καθολική» μορφή, νά ἐκφράζουν δη-

⁹ «Ὁ πόνος, ἡ ἀνησυχία, οἱ διαμαρτυρίες τοῦ Ἁγίου Ὁρους τελικά εἶναι στοιχεῖα τοῦ ἀγῶνος γιά τό πλήρωμα, τήν καθολικότητα. Νά μή κενωθῆ ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ. Νά μή νοθευθῆ τό Εὐαγγέλιο. Νά μή θεολογοῦμε, κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, ἀριστοτελικά (σχολαστικά) ἀλλά ἀλιευτικά (ἀποστολικά). Νά μή χάσουμε τήν δυνατότητα τῆς θεώσεως καί τοῦ ἀκτίστου φωτός... Γ' αὐτοῦς τοὺς λόγους, Χάριτι Χριστοῦ, δέν θά συμφωνήσουμε ποτέ, ὅπως καί οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ἅγιοι Ἱεράρχαι, ἱερωμένοι καί ὁ πιστός λαός, νά γίνῃ οὔτε ἡ παραμικρά παραχώρησις στά δόγματα τῆς εὐσεβείας. Αὐτό γίνεται ἀπό ἀγάπη πρὸς τόν Θεό τῆς Ἀληθείας καί πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους, πού δέν βοηθοῦνται, ὅταν δέν ἔρχωνται ἀντιμέτωποι μέ τήν Ἀλήθεια πού σώζει» (Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, Ἡ θεολογική μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Ὁρους, βλ. στόν τόμο: *Ὁρθόδοξος Μοναχισμός καί Ἁγιον Ὅρος*, Ἰ. Μονή Ὁσίου Γρηγορίου 1998, σελ. 45).

λαδή ακριβέστερα τὸ καθολικὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὸ διασώζει ἡ Κανονικὴ μας παράδοσις, ἡ λατρευτικὴ συνείδησις καὶ ἡ ἐμπειρία τῶν χαρισματούχων Ἀγίων μας: ἡ κοινωρία σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις».

Καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ἐπίμαχο ἐκκλησιολογικὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον ἡ γνώμη μας διατυπώθηκε ὡς ἀκολούθως:

«Τὸ κείμενο αὐτὸ συντάχθηκε μὲ κάποια μονομέρεια. Ἀποτυπώνει τὴν μίαν πλευρὰ τῶν πραγμάτων. Περιγράφει τίς σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ τὸν ἑτερόδοξο χριστιανικὸν κόσμον ἀπὸ τὴν σκοπιὰ ἐκείνων τῶν φορέων ποὺ τίς διεκπεραίωσαν κατὰ τὰ ἑβδομήντα ἢ πενήντα τελευταῖα χρόνια. Ὅμως στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχει καὶ ἄλλη θεολογικὴ ἄποψις τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων. Πανορθόδοξως καταξιωμένοι ἀρχιερεῖς, κληρικοί, μοναχοί, θεολόγοι (πανεπιστημιακοὶ καὶ μὴ), τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ὁ ἀπλὸς λαὸς -ἀνάμεσά τους καὶ ἁγιασμένοι ἄνθρωποι- ἔχουν ἐκφράσει ἐμπεριστατωμένα τίς ἰσχυρὲς ἐπιφυλάξεις τους γιὰ τὴν μορφή τῶν σχέσεων μὲ τοὺς ἑτεροδόξους ποὺ διατυπώνεται στὸ ἐν σχεδίῳ κείμενο, καὶ γιὰ τὴν θεολογία ποὺ ὑπόκειται αὐτῶν τῶν σχέσεων. Σύμφωνα μὲ αὐτὴ τὴν ἄποψιν, ποὺ πιστεύουμε ὅτι ἐκφράζει τὴν Πίστι τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων καὶ Πατέρων, τὸ ὡς ἄνω σχέδιο κειμένου πρέπει νὰ ξαναγραφῆ, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴ τὴν Πίστι. Σὲ αὐτὴ τὴν προοπτικὴν καταθέτουμε εὐλαβῶς τὸν ἐπ' αὐτοῦ σχολιασμό μας καὶ τίς προτάσεις μας, ὥστε οἱ συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς νὰ ἀποφανθοῦν γιὰ τὴν μορφή ποὺ πρέπει νὰ πάρῃ τὸ κείμενο».

Μὲ ἐλπίδα περιμέναμε τὴν ἔκβασιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Κάθε σύνοδος, καθὸ σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἐκ προοιμίου ἐλπιδοφόρα. Δὲν ἤμποροῦμε νὰ προεξοφλήσουμε τὴν ἔκβασιν μιᾶς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἂν γνωρίζουμε τίς προδιαγραφές της. Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος μόνον κρίνονται αἱ σύνοδοι: «Ἐκεῖνας οἶδεν ἁγίας καὶ ἐγκρίτους συνόδους ὁ εὐσεβὴς τῆς Ἐκκλησίας κανὼν, ἃς ὀρθότης τῶν δογμάτων ἔκρινεν», κατὰ τὸν θεοφόρο ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴ¹⁰.

Ἡ Ἐκκλησία κρίνει τὸν Οἰκουμενισμό.

Ὁ ἑτερόδοξος οἰκουμενισμὸς (προτεσταντικὸς καὶ ρωμαιοκεντρικὸς) εἶναι ἓνας συγκρητιστικὸς οἰκουμενισμὸς¹¹, ὁ ὁποῖος στοχεύει στὴν «ἐνότητα

¹⁰ Ἁγ. Μαξίμου ὁμολογητοῦ, *Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐξορίᾳ ἐν Βιζύῃ*, PG 90, 148A.

¹¹ Ὁ Οἰκουμενισμὸς, κατὰ τὸν μακαριστὸν Γέροντά μας, εἶναι ἓνας οὐμανισμὸς: «Ὁ οἰκουμενισμὸς, δηλαδὴ ἡ κίνησις διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν "ἐκκλησιῶν", ὅπως διεξάγεται σήμερον, φαίνε-

παρά τήν διαφορετικότητα τῶν δογμάτων». Προφανῶς ἀπό αὐτὸν ἐπηρεάσθησαν ὠρισμένοι Ὁρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ δεκαετίες ὑπέκυπταν στὰ οὐμανιστικά δελεάσματα μιᾶς νέας ἐποχῆς ποὺ δὲν πρέπει δῆθεν νὰ παραμένῃ στίς ἀγκυλώσεις τοῦ παρελθόντος¹².

ται ὅτι ἔχει οὐμανιστικὸν - ἀνθρωποκεντρικὸν χαρακτῆρα καὶ ὄχι θεολογικὸν καὶ πνευματικὸν» (Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, *Ὁρθοδοξία καὶ Οὐμανισμός - Ὁρθοδοξία καὶ Παπισμός*, ἔκδ. Ἰ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου 1998, σελ. 83).

¹² Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ σχετικὴ ἀναφορά τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος καὶ Καθηγουμένου μας, Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου: «Ἄλλ' αὐτὴ ἡ φιλότιμη Ὁρθοδοξία μας καὶ σήμερον κινδυνεύει. Προσπαθοῦν κάποιοι νὰ νοθεύσουν τὸ δυνατό της κρασί, νὰ ἀμβλύνουν τὰ δόγματα, τὶς παραδόσεις της, τὸ ἦθος της, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ συνυπάρχη μὲ τὰ ἄλλα "δόγματα". Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει ἀναλάβει ὁ Οἰκουμενισμός.

Καὶ δὲν ἐννοοῦμε φυσικὰ ἓναν Ὁρθόδοξο Οἰκουμενισμό, ποὺ μένοντας πιστὸς στὴν Ὁρθοδοξία θὰ μποροῦσε νὰ διαλέγεται μὲ τοὺς ἑτεροδόξους, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἐπάνοδος τους στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία εἶναι ἐπάνοδος στὸ πατρικὸ τους σπίτι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο οἱ πρόγονοί τους ἐμακρύνθησαν.

Ἐννοοῦμε τὸν συγκρητιστικὸ Οἰκουμενισμό, τὸν διαχριστιανικὸ καὶ διαθρησκειακό.

Μέ πόνον χαράσσω τὶς γραμμὲς αὐτές:

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς ἐκείνους ποὺ συμπροσεύχονται ὄχι μόνον μὲ ἑτεροδόξους ἀλλὰ καὶ ἑτεροθρήσκους καὶ ἀνάβουν κεριὰ μαζὶ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, Μουσουλμάνους, Βουδιστὰς, Εἰδωλολάτραι, γιὰ τὴν εἰρήνην. Σὲ ποιὸν Θεὸ ἄραγε προσφέρουν τὰ κεριὰ αὐτά; Ξεχνοῦν ὄχι μόνον τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς τὶς θεῖαι Γραφαί. «Τὶς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;» (Β' Κορ. στ', 14).

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς ποὺ χωρὶς ἐνδοιασμὸ συμπροσεύχονται μὲ Προτεστάντισσες ἰέρειαι.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, ποὺ συμμετέχουν στὸ Π.Σ.Ε. χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ καταθέτουν ἰδιαιτέρως δῆλωσι ποὺ νὰ ἐκφράζῃ τὰς Ὁρθοδόξους θέσεις, μὲ συνέπεια ἢ φωνὴ τους νὰ χάνεται μέσα στὴν παμπροτεστάντικὴ χοάνη.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, ποὺ κατήρτισαν τὸ κείμενον τῆς Συμφωνίας Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν τοῦ Βalamand, μὲ τὸ ὁποῖο οἱ Ὁρθόδοξοι γιὰ πρώτη φορὰ ἀνεγνώρισαν τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό ὡς πλήρη Ἐκκλησία καὶ ὡς ἀδελφὴ Ἐκκλησία, χωρὶς οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὸ Filioque, τὸ "ἀλάθητον" καὶ τὸ πρωτεῖον ἐξουσίας τοῦ Πάπα ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν περὶ κτιστῆς Χάριτος καὶ τὶς λοιπὰς κακοδοξίας τους.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, ποὺ μὲ τὶς Κοινὲς Δηλώσεις (κατὰ τὸν διάλογον Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων), ἀνεγνώρισαν ὄχι μόνον τοὺς νῦν Ἀντιχαλκηδονίους ὡς Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν Διόσκορον, Σεβήρον, Ἰάκωβον Βαραδαῖον καὶ λοιπούς, τοὺς ἀναθεματισθέντας ὑπὸ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐρχόμενοι ἔτσι σὲ φανερά ἀντίθεσιν μὲ τὰς θεοπνευστοὺς Οἰκουμενικὰς μας Συνόδους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεγάλους Πατέρας, Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνόν, Μ. Φώτιον, Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν, Σωφρόνιον Ἱεροσολύμων καὶ λοιπούς.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, οἱ ὁποῖοι κηρύττουν ὅτι Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι καὶ ὅτι ἡ μεταξὺ αὐτῶν κοινωνία εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὴν κοινωνία τῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐάν ἡ Δυτικὴ προσῆλθε στὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἡ κηρύττουν,

Όμως τό πνεῦμα αὐτό δέν ἐξέφραζε τήν Ἐκκλησία. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας δέν ταυτίσθηκε μέ ἕνα τέτοιο οἰκουμενισμό. Πλήθος ἐκλεκτῶν ποιμένων καί πολὺς λαός δέν συνευδοκοῦσε σέ τέτοια ἀνοιγµατα, ἀλλά καί τὰ ἤλεγχε¹³. Πρόσωπα καταξιωµένα, τὰ ὁποῖα μέχρι σήµερα χαίρουν µεγάλου σεβασµοῦ, καί ὠρισµένα κατετάγησαν στήν χορεία τῶν Ἁγίων, ἐξέφρασαν τήν Ἐκκλησία, βεβαίωσαν τήν μοναδικότητά της.

Οἱ ἐπίσκοποι μας πῆγαν στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο ὄχι γιά νά ἐπικροτήσουν κάποια οἰκουµενιστική γραµµή, ἀλλά γιά νά βεβαιώσουν ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι εἴμαστε ἡ Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία.

Δέν ἤµποροῦµε νά ἀμφισβητήσουμε τήν λαµπρή προσπάθεια Προκαθηµένων καί συνοδικῶν ἀρχιερέων νά βελτιωθοῦν τὰ κείµενα. Ὁφείλουµε νά ἐξάρουμε τίς θεολογικές προσπάθειες ὠρισµένων ἐπισκόπων νά ἀπαλειφθοῦν ἀθεολόγητες ἔννοιες καί φράσεις καί νά προστεθοῦν ἀπαραίτητες προτάσεις, προκειµένου νά ἀποφευχθῆ ἡ οἰκουµενιστική νοηματοδότησις τῶν κειµένων.

Χάριν τῆς ἀντικειµενικότητος καί τῆς ἀληθείας θά σηµειώσουμε µερικές βασικές τροποποιήσεις πού ἔγιναν πρὸς τήν ὀρθή κατεύθυνσι καί µᾶς ἀνέπασαν:

- Σέ ἀρκετά σηµεῖα τῶν κειµένων προστέθηκε περὶ τῶν µὴ Ὁρθόδοξων ὁ προσδιορισµός «ἑτεροδόξων», ὥστε νά φαίνεται ἡ ἀπόκλισις των ἀπὸ τήν Ὁρθόδοξο ἀποστολική Πίστι. Στήν παράγρ. 21 λέγεται καθαρά ὅτι «αἱ µὴ Ὁρθό-

ὅτι Ἀνατολή καί Δύσις εἶναι οἱ δύο πνεύµονες µέ τοὺς ὁποίους ἀναπνέει ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἐάν ἡ Δυτική Ἐκκλησία ὀρθόδοξῆ καὶ δέν πάσχη ἀνιάτως. Ἡ κηρύττουν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολή καὶ ἡ αἰρετική Δύσις ἀποτελοῦν δύο διαφορετικές ὄψεις τῆς ἰδίας Εὐαγγελικῆς Ἀληθείας καὶ ὅτι δῆθεν αὐτὴ εἶναι ἡ Φωτιανὴ Παράδοσις.

Ὅποια διαστρέβλωσις τῆς Ἱστορίας! Ὁ ὁµολογητῆς Μέγας Φώτιος ὁ ἐλέγξας σθεναρῶς τοὺς κακοδόξους Λατίνους νά θεωρῆται ὡς τάχα ἐκφράζων τήν ἴδια πίστι µὲ ἐκείνους τοὺς ὁποίους διὰ βίου ἐστηλίτευσε!

Δέν ἀντιλαμβάνονται οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες, ὅτι ὑποτιμοῦν τήν νοηµοσύνη τῶν ἀκροατῶν καὶ ἀναγνωστῶν τους; Ὡστε λοιπὸν Filioque καὶ µὴ Filioque, παποκεντρικὴ ἐκκλησιολογία καὶ Ὁρθόδοξος ἐκκλησιολογία, κτιστὴ καὶ ἄκτιστος Χάρις, ἐκφράζουν µὲ διαφορετικὸ τρόπο τήν ἴδια Ἀλήθεια καὶ ὄχι δύο διαφορετικὲς διδασκαλίες, ἤτοι µία Ὁρθόδοξο καὶ µία αἰρετικὴ;

Ἴδου ποῦ καταντᾷ τὸ Οἰκουµενιστικὸ παραλήρηµα!» (βλ. Ἀρχιµ. Γεωργίου Καψάνη, *Ὁρθόδοξία καὶ Οἰκουµενισµός*, Κυριακὴ τῆς Ὁρθόδοξιας 1999, βλ. www.monastery.gr).

¹³ Σέ ἕνα µετριοπαθές, καλογραµµένο καὶ σαφέστατο κείµενο πού δημοσιεύθηκε τὸ 1996 στὸ περιοδικὸ *Diocesan News for Clergy and Laity* τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ντένβερ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀµερικῆς καὶ ἀναδηµοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ τῆς Μονῆς μας «Ὁ Ὅσιος Γρηγόριος», τ. 23/1998, γράφεται: «Οἱ Ὁρθόδοξοι πού συμμετέχουν στήν Οἰκουµενικὴ Κίνησι οὐσιαστικὰ προσπαθοῦν νά ταιριάσουν τὰ ἀταίριαστα. Ἡ Ὁρθόδοξια εἶναι τὸ πλήρωµα τῆς ἀληθείας».

δοξοὶ Ἐκκλησίαι παρεξέκλιναν ἐκ τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

- Στό θέμα τῶν διαχριστιανικῶν διαλόγων προστέθηκε διάταξις νά γίνωνται περιοδικές ἀξιολογήσεις τους.
- Στό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στό Π.Σ.Ε. διευκρινίσθηκε ὅτι ἀποβλέπει στήν προώθησι [ένν. *μόνοι*] τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καί τῆς συνεργασίας ἐπί τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων.
- Ἡ οὐνία συμπεριελήφθη στίς ἀπαράδεκτες ἐνέργειες ἢ μεθόδους προσεγγίσεως τῶν χριστιανῶν.
- Ἀπό τήν πρώτη παραγρ. τοῦ κεφ. Β΄ τοῦ προσυνοδικοῦ κειμένου «Ἡ Ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ», ἀπαλείφθηκε ἡ περσοναλιστική ἀναφορά στόν ἄνθρωπο «ὡς κοινωνίαν προσώπων ἀντανεκλώντων κατὰ χάριν διὰ τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ζωὴν καί κοινωνίαν τῶν θείων προσώπων».
- Στό ζήτημα τῶν μικτῶν γάμων μετὰ ἐτεροδόξων ἀποφεύχθηκε ἡ ρητή ἀναφορά καί δέσμευσις τῆς Συνόδου γιά ἱερολόγησί τους, πού ἀπαγορεύεται σύμφωνα μέ τήν καθολικῆς ἰσχύος διάταξι τοῦ 72^{ου} κανόνος τῆς Πενθέκτης, καί ἴσχυσε «ἡ δυνατότης ἐφαρμογῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας».
- Ἔγινε ἀναφορά (στήν *Ἐγκύκλιο* τῆς Συνόδου) στίς μεγάλες «καθολικοῦ κύρους» Συνόδους ἐπί ἀγίου Φωτίου (879) καί ἀγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ (1351), στίς ὁποῖες καταδικάζονται αἰρετικά δόγματα, ὅπως τό Φιλόκβε, τό παπικό πρωτεῖο καί ἡ κτιστή Χάρις, καί στίς μεταγενέστερες πού ἀνέτρεψαν τίς ἀποφάσεις τῆς ψευδοσυνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας καί ἀπεκήρυξαν τίς προτεσταντικές δοξασίες.

Δέν διορθώθηκαν ἐπαρκῶς τὰ κείμενα.

Ἦμποροῦσε ἐπομένως ἡ Σύνοδος νά διορθώσῃ ἐπαρκῶς τὰ προσυνοδικὰ κείμενα. Ἦμποροῦσε νά ξαναγράψῃ τό ἐπίμαχο κείμενο περί τῶν σχέσεων μέ τοὺς ἐτεροδόξους καί νά καθορίσῃ σαφεῖς ἐκκλησιολογικές ἀρχές στοὺς θεολογικοὺς διαλόγους καί στίς λεγόμενες οἰκουμενικές ἐπαφές. Ἐν τούτοις αὐτό δέν ἔγινε, παρ' ὅτι ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης ὡς πρόεδρος τῆς Συνόδου ἦταν ἀνοικτός σέ ὅλες τίς προτάσεις. Κάποιοι, δυστυχῶς, δέν ἤθελαν. «Τό κείμενο εἶναι καλό, δέν χρειάζεται διορθώσεις», φέρεται νά εἶπε σημαῖνον στέλεχος τῆς Συνόδου.

Τὰ κείμενα ἔμειναν ἀσαφῆ, ἀμφίσημα. Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος, γιά νά προλάβῃ κακὴ χρῆσι τῆς ἀσάφειάς τους, γράφει: «Εἶναι καθαρὰ θέμα ἐρμηνείας τῶν ὄρων πού διαλαμβάνονται στό

σχετικό κείμενο και όχι απλώς επίσημανσής τους. Οφείλουμε αν θέλουμε να οικοδομήσουμε το ποιμνίο μας και όχι ένδεχομένως να το διχάσουμε, το κείμενο αυτό να το έρμηνεύσουμε ορθόδοξα, ώστε αν υπάρχει κάποια ασάφεια ή αστοχία, μέσα από την ορθόδοξη έρμηνεία του να έπισημανθει και να αποφευχθει ή παρερμηνεία και ή κακή χρήση και διοίκηση του»¹⁴.

Τήν ασάφεια έπισημαίνει εύθαρσώς και ό σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου: «Τό όλο κείμενο είναι έλλειματικό και αντιφατικό ως προς τήν έκκλησιολογία του, γιατί δέν προσδιορίζει ποιός μετέχει και ποιός δέν μετέχει στην Έκκλησία, τί είναι εκείνοι που απέκόπησαν από τήν Μία, Άγία, Καθολική και Άποστολική Έκκλησία, και ποιά είναι τά όρια μεταξύ Όρθοδόξου Έκκλησίας και αίρέσεως. Αύτός είναι ένας βασικός λόγος, μεταξύ τών άλλων, που δέν υπέγραψα τό τελικό κείμενο. Τό έκανα ένσυνειδήτως»¹⁵.

Ό δέ σεβ. έπίσκοπος Μπάτσκας Είρηναίος Μπούλοβιτς έγραψε μετασυνοδικώς: «Τό κείμενον είναι, άπό άρχής μέχρι τέλους, –κατά τήν γνώμη μου πάντοτε–, δυσίατον και άπαράδεκτον, διότι είναι άμικτον μίγμα τών καθαρών ορθοδόξων θέσεων και τών “οίκουμενικοϋ” ήθους και ύφους ώραιολογιών»¹⁶.

Έπιβεβαιώνεται δηλαδή από τούς άνωτέρω άρχιερείς ή άνάγκη να ακριβολογοϋμε σε συνοδικά κείμενα, όπως έγραψε προσυνοδικώς και κατέθεσε κατόπιν στα Πρακτικά τής Συνόδου ό Πανιερώτατος Μητροπολίτης Λεμεσοϋ Άθανάσιος: «Ταπεινά θεωρώ ότι τέτοιας σπουδαιότητας και τέτοιου κύρους κείμενα τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου τής Όρθοδόξου Έκκλησίας πρέπει να είναι πολύ προσεκτικά και διατυπωμένα με πᾶσαν ακρίβειαν θεολογικήν και νομοκανονικήν, ώστε να μην άπορρέουν από αυτά ασάφειες ή άδόκιμοι θεολογικά όροι και διατυπώσεις λανθασμένες, που μπορούν να όδηγήσουν σε παρερμηνείες και αλλοιώσεις τοϋ όρθοϋ φρονήματος τής Έκκλησίας»¹⁷.

Άπό τήν προσεκτική μελέτη τοϋ έπιμάχου 6^{ου} κειμένου διαπιστώνουμε ώρισμένα **σημεία, στα όποια ή ασάφεια δίνει τήν δυνατότητα διαφορετικής έρμηνείας** του:

1) Γίνεται άναφορά σε έτερόδοξες χριστιανικές Έκκλησίες που δέν βρι-

¹⁴ Χριστοφόρου, Έπισκόπου Καρπασίας (Κύπρου), *Η Έκκλησιολογία τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου*.

¹⁵ Έροθέου, Μητροπολίτου Ναυπάκτου, *Λίγο μετά τήν "Άγία και Μεγάλη Σύνοδο"*, Ιούλιος 2016.

¹⁶ Είρηναίου, Έπισκόπου Μπάτσκας (Σερβίας), *«Διατί δέν υπέγραψα τό κείμενον τής έν Κρήτη Συνόδου περί σχέσεων τής Όρθοδόξου Έκκλησίας "πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον"»*.

¹⁷ Άθανασίου, Μητροπολίτου Λεμεσοϋ, *Γραπή γνώμη τοϋ Μητροπολίτου Λεμεσοϋ κ. Άθανασίου εκ τής Έκκλησίας τής Κύπρου*, δημοσιευμένη από τόν ίδιο στις 30 Ιουνίου 2016.

σκονται σέ κοινωνία μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία (βλ. παράγρ. 6), καί ἐπίσης στήν ἀλήθεια καί πίστι καί παράδοσι τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὡς εἰς βάσιν τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν (βλ. παράγρ. 5). Δέν περιγράφεται ὁμως ἡ ἀποστολική ἀλήθεια, πίστις καί παράδοσις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί δέν ἀντιδιαστέλλεται ἀπό τήν ἑτεροδοξία τῶν «ἑτεροδόξων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν» μέ συγκεκριμένα στοιχεῖα τῆς δισχιλιετοῦς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι **δέν ὀριοθετεῖται σαφῶς ἡ Ἐκκλησία ἀπό τίς αἵρέσεις** πού σφετερίζονται τήν ἀποστολική ἀλήθεια, εἴτε αὐτές ἀποδέχονται τίς τρεῖς πρῶτες Οἰκουμενικές Συνόδους (οἱ Μονοφυσῖται), εἴτε ἔχουν συγκαλέσει εἴκοσι μία (οἱ Ρωμαιοκαθολικοί), εἴτε ἀρνοῦνται νά ἀναγνωρίσουν στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία τήν ὅλη ἀποστολική πίστι (οἱ Προτεστάντες).

Ἐπειδή λοιπόν τίς ὀνομάζουμε «ἑτεροδόξες χριστιανικές Ἐκκλησίες» (ἐννοώντας ὅτι ἔχουν κάποια δομή καί κάποια στοιχεῖα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά εἶναι ἑτεροδόξες στήν πίστι), χωρίς νά προσδιορίζουμε σαφῶς τήν ἑτεροδοξία τους (πού τίς ἔχει ὀδηγήσει ἐκτός Ἐκκλησίας, στήν αἵρεσι), εὐκόλα ἡμποροῦμε νά διολισθήσουμε στήν ἀντορθόδοξη θεωρία ὅτι Ὁρθόδοξοι καί Ρωμαιοκαθολικοί «εὐρίσκονται πλέον ὑπό καθεστῶς ὄχι *τετελεσμένου σχίσματος* ἀλλά *διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας* (ἀκοινωνησία)»¹⁸. Αὐτή ἡ θεωρία, ἡ ὁποία ἔχει κερδίσει καί Ὁρθόδοξους θεολόγους, διαστρεβλώνει τήν ἔννοια τῆς Μιάς Ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας (στήν ὁποία συσκευάζει Ὁρθόδοξους καί Ρωμαιοκαθολικούς παρά τίς δογματικές διαφορές), καθῶς καί τήν ἔννοια τῆς ἑτεροδοξίας, τήν ὁποία ἀντιλαμβάνεται ὡς διαφορετική διατύπωση τῆς ἰδίας ἀποστολικῆς πίστεως!

Ἡ ἀσφαλῆς διεξαγωγή διαχριστιανικῶν διαλόγων χρειάζεται ἓνα καταστατικῆς ἰσχύος κείμενο, πού νά ἀποτυπώνη μέ σαφήνεια τήν διαφοροποίησι τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπό τήν αἵρεσι καί τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς αἵρετικές «ἐκκλησίες». Ἡ μορφή τῶν Ἱερῶν Κανόνων α' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί α' καί β' τῆς Πενθέκτης μπορεῖ νά ἀποτελέσῃ παράδειγμα.

2) Στήν παράγρ. 20 ἔχουν ἐπισημανθῆ ἑλλείψεις, οἱ ὁποῖες ἀφήνουν χῶρο στήν βαπτισματική θεολογία καί στήν ἀναγνώρισι ἐκκλησιαστικότητος στούς ἑτεροδόξους¹⁹.

3) Εἶναι ἐντελῶς ἀσαφῆς ἡ παράγρ. 23, ἡ ὁποία λέγει ὅτι ὁ διάλογος πρέπει νά συνοδεύεται «διὰ πράξεων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί ἀγάπης». Δέν διευκρινίζεται μέχρι ποῦ ἐπιτρέπεται νά φθάσουν οἱ πράξεις αὐτές καί βά-

¹⁸ Ἐπίσκεψις, τ. 755 (31.10.2013).

¹⁹ Μητροπ. Ναυπάκτου Ἱεροθέου, *Οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιά τήν «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο» καί ἡ κατάληξή τους*, σελ. 20-21, Σεπτέμβριος 2016.

σει ποιών Ίερών Κανόνων, ώστε να έκδηλώνεται μὲν ἡ ψυχική μας εὐγένεια καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μας γιὰ τὴν σωτηρία τους, νὰ διασφαλίζεται δὲ ἡ Ὁρθόδοξος ἐκκλησιολογική συνείδησις. Λείπουν δηλαδὴ διατάξεις οἱ ὁποῖες θὰ ἀπέτρεπαν πράξεις καὶ δηλώσεις (συμπροσευχές, λειτουργικούς ἀσπασμούς κ.λπ.), πού ἐμφανίζουν τοὺς ἑτεροδόξους ὡς ἐκκλησία μὲ ἀύθεντικό Βάπτισμα, Ίερωσύνη καὶ σώζουσα Χάρι καὶ ἀνατρέπουν καὶ ἀκυρώνουν ἐν τῇ πράξει τὴν αὐτοσυνείδησις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν παρουσία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στό Π.Σ.Ε. (γιὰ τὴν ὁποία τὸ Ἅγιον Ὅρος ἔχει δηλώσει τὴν διαφωνία του), εἶναι θετική ἡ δήλωσις τοῦ συνοδικοῦ κειμένου ὅτι αὐτές «συμβάλλουν [σ.σ. ἐννοεῖται *μόνον*] εἰς τὴν προώθησιν τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καὶ συνεργασίας ἐπὶ τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων» (παράγρ. 17). Ὅμως ἡ συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στό Π.Σ.Ε. θεμελιώνεται στὴν «Δήλωσι τοῦ Τορόντο» (παράγρ. 19), κείμενο ἐκκλησιολογικῶς πολὺ προβληματικό. Τίθεται σοβαρὰ τὸ ἐρώτημα ἂν, μὲ τὰ σοβαρὰ τῆς προβλήματα ἢ «Δήλωσις τοῦ Τορόντο» ἔχει ἀποκτήσει συνοδικῶς κῦρος καταστατικοῦ κειμένου ἀναφορᾶς γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία²⁰! Ἐπιπλέον στό συνοδικὸ κείμενο ἐπιβεβαιώνεται ἡ συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων στό Π.Σ.Ε., χωρὶς νὰ ἀπαγορεύονται ρητῶς οἱ

²⁰ Στὴν «Δήλωσι τοῦ Τορόντο» θεμελιώνει τὴν **ἀλληλοαναγνώρισι τοῦ βαπτίσματος** μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν-μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε. ἕνα νεώτερο, κοινῶς (καὶ ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους) ἀποδεκτὸ κείμενο, τοῦ Π.Σ.Ε. μὲ τὴν ἐξῆς διατύπωσις: «*Βεβαιώνουμε ὅτι ὑπάρχει ἕνα Βάπτισμα, ὅπως ἀκριβῶς ὑπάρχει ἕνα σῶμα καὶ ἕνα Πνεῦμα, μία ἐλπίδα τῆς κλήσεώς μας, ἕνας Κύριος, μία πίστις, ἕνας Θεός καὶ Πατήρ ὄλων μας (πρβλ. Ἐφ. 4, 4-6). Ἐν τῇ Χάριτι τοῦ Θεοῦ τὸ Βάπτισμα φανερώνει τὴν πραγματικότητα ὅτι ἀνήκουμε εἰς ἀλλήλους, παρότι μερικές ἐκκλησίες δὲν μποροῦν νὰ ἀναγνωρίσουν τοὺς ἄλλους ὡς Ἐκκλησία μὲ τὴν πλήρη σημασία τοῦ ὄρου. Ξαναθυμίζουμε τὴν διακήρυξι τοῦ Τορόντο, στὴν ὁποία οἱ ἐκκλησίες-μέλη βεβαιώνουν ὅτι "τὸ νὰ εἶναι κανεὶς μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι κάτι πιὸ περιεκτικὸ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι μέλος τῆς ἴδιας τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ομάδος". Ἀναζητοῦν λοιπὸν νὰ ἔλθουν σὲ ζωντανὴ ἐπικοινωνία μὲ ἐκείνους πού ἔξω ἀπὸ τίς δικές τους τάξεις ὁμολογοῦν τὸν Ἰησοῦ ὡς Κύριος» (βλ. 9th Assembly of WCC, Assembly Documents, *Text on ecclesiology: Called to be the One Church*, 8-9). Καὶ στὴν ἴδια προοπτικὴ τῆς ἀλληλοαναγνώρισεως τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐκκλησιῶν-μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε. σημειώνεται στὴν «Δήλωσι τοῦ Τορόντο»: «Ὅλες οἱ Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες περιλαμβανομένης καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης θεωροῦν ὅτι δὲν εἶναι ἀπολύτως τὸ ἴδιο νὰ εἶναι κάποιος μέλος τῆς Παγκοσμίου Ἐκκλησίας καὶ νὰ εἶναι μέλος τῆς δικῆς του Ἐκκλησίας. Αὐτές ἀναγνωρίζουν ὅτι **ὑπάρχουν ἐκκλησίες-μέλη ἐκτὸς τῶν ὁρίων** (*extra muros*), ὅτι αὐτές ἀνήκουν μὲ διαφορετικὸ τρόπο (*aliquo modo*) στὴν Ἐκκλησία, ἢ ἐπίσης ὅτι **ὑπάρχει ἐκκλησία ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας**. Αὐτὴ ἡ κατανόησις βρῖσκει ἔκφρασι στό γεγονός ὅτι ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων οἱ Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἀποδέχονται ὡς ἔγκυρο τὸ βάπτισμα πού τελεῖται ἀπὸ ἄλλες Ἐκκλησίες» (παράγρ. 3).*

«διομολογιακές συμπροσευχές», που προτάθηκαν από την *Ειδική Επιτροπή για την συμμετοχή των Ὁρθοδόξων στο Π.Σ.Ε.* και έγιναν αποδεκτές από την Ὀλομέλειά του τό 2006 (Porto Alegre), και χωρίς νά ἐπικρίνωνται και νά ἀπορρίπτονται κάποιες κοινῶς (καί ἀπό τούς μετέχοντας Ὁρθοδόξους) ἀποδεκτές ἀντορθόδοξες περὶ Ἐκκλησίας καί Βαπτίσματος ἀπόψεις τοῦ Π.Σ.Ε.²¹.

4) Στὴν παράγρ. 11 λέγεται ὅτι, διάλογοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπιτυχάνουν συμφωνία ἐπὶ ἑνὸς θέματος, δὲν διακόπτονται. Ἀντίθετα, καταγραφομένης τῆς θεολογικῆς διαφωνίας, συνεχίζονται. Ἀναμφιλέκτως εἶναι σωστό νά ὀλοκληρῶνεται ἕνας διάλογος παρά τίς δυσχέρειες. Ὅμως ἡ συνέχισις ἢ ἡ διακοπὴ ἑνὸς διαλόγου δὲν εἶναι μόνον πρακτικὸ θέμα, ἀλλὰ ἔχει καί ἐκκλησιολογική καί σωτηριολογική σημασία. Οἱ ἄκαρποι διάλογοι συντελοῦν στό νά ἀμβλύνεται ἡ δογματικὴ εὐαισθησία τῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων πού μετέχουν σέ αὐτούς, καθῶς καί τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος. Τί σημαίνει ἐπομένως ὅτι οἱ διάλογοι συνεχίζονται; Σχετικὰ μέ τό μεῖζον θέμα τῆς Οὐνίας π.χ.: Ἀρκεῖ ἡ ἀπλή (καί ἐπαινετή) παράθεσις τῆς λέξεως «οὐνία» (παράγρ. 23) μεταξύ τῶν μορφῶν ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὅταν ἡ Οὐνία εἶναι τό κατ' ἐξοχήν ἐκκλησιολογικὸ πρόβλημα πού ἔπρεπε νά λυθῆ πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξι τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου; Πῶς θά ἐρμηνεύεται πλέον τό πρόβλημα τῆς Οὐνίας, ὡς πρακτικὸς ἀνταγωνισμὸς ἢ ὡς ἐκκλησιολογικὴ ἐκτροπὴ πού ἀκυρῶνει τὴν σωτηρία;

5) Οἱ παράγρ. 4, 5 καί 6 καθιερῶνουν τὴν συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους καί στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι μέ τὴν διαβεβαίωσι ὅτι «ἡ Ὁρθόδοξος συμμετοχὴ εἰς τὴν κίνησιν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν ἐν τῇ Μιᾷ, Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καί Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ... ἀποτελεῖ συνεπιῆ ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καί παραδόσεως ἐντὸς νέων ἱστορικῶν συνθηκῶν» (παράγρ. 4).

Τὸ ἐρώτημα εἶναι μέ ποιές ἐκκλησιολογικὲς ἀρχές ἔχουμε διασφαλίσει τὴν συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων στοὺς σημερινούς διαχριστιανικοὺς διαλόγους, ὥστε αὐτὴ νά εἶναι συνεπιῆ πρὸς τὴν ἀποστολικὴν πίστι καί παράδοσι. Καί στίς σημερινές ἱστορικὲς συνθηκὰς, ὅπως καί στίς παλαιότερες (Λατινοκρατία τοῦ 13^{ου} αἰῶνος, Propaganda Fidei τοῦ 16^{ου}-18^{ου} αἰῶνος), τό ἀσφαλὲς κριτήριον Ὁρθοδόξου «διαλόγου» εἶναι νά διατηρῆται ἀναλλοίωτη ἡ ἐκκλησιολογικὴ ταυτότης τῶν Ὁρθοδόξων. Κάποτε ἐπρόκειτο γιὰ ἄρνησι νά ὑποταχθοῦμε στὴν ἐξουσία τοῦ Πάπα. Κατόπιν ἐπρόκειτο γιὰ ἄρνησι τῆς Οὐνίας,

²¹ Βλ. σχετικῶς, Ἐπὶ τῶν Δογματικῶν Ἐπιτροπῆ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, *Ἐπίμνημα περὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν*, 18.2.2007.

δηλαδή να μνημονεύουμε τόν Πάπα ως Κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας. Σήμερα πρόκειται γιά ἄρνησι νά «ἀλληλοαναγνωρισθοῦμε ὡς Ἐκκλησίες», ὅπως θέλει ἡ Οἰκουμενική Κίνησις τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος.

Δέν διακηρύσσεται σαφῶς στό συνοδικό κείμενο, ὅτι οὐδεμία ἄλλη χριστιανική κοινότης εἶναι Ἐκκλησία μέ τήν δογματική ἔννοια τοῦ ὅρου, παρά μόνον ἡ Ὁρθόδοξος. Δέν ἐπετεύχθη οὔτε προσυνοδικῶς οὔτε στήν Σύνοδο νά περιληφθῇ στήν παράγρ. 1 τοῦ 6^{οῦ} κειμένου ἡ ἔννοια τῆς *μοναδικότητος* τῆς Ἐκκλησίας, παρότι ὑπό αὐτήν τήν ἔννοια εἶχε κατανοήσῃ τήν παράγραφο καί τό Ἅγιον Ὅρος. Ἡ ἀπουσία ὅμως τῆς ἐννοίας αὐτῆς συνιστᾷ πολύ σημαντική ἔλλειψι. Ἡ μετακίνησις τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησιολογίας ἀπό τήν ἀντίληψι τῆς «ἀποκλειστικότητος» (πρό τῆς Β΄ Βατικανῆς) στήν σύγχρονη ἀντίληψι τοῦ Συντάγματος *Lumen Gentium*, ὅτι ἡ Μία Ἁγία «subsistit in» (ὑφίσταται στήν, ὄχι εἶναι ἢ) Ρωμαιοκαθολική, ὑποδηλώνει ἕνα κίνδυνο πού πρέπει οἱ Ὁρθόδοξοι νά ἀποφύγουμε τονίζοντας τήν ἔννοια τῆς *μοναδικότητος* τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς *ὅλης καί μόνης* Ἐκκλησίας. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στά οἰκουμενικά συνέδρια, ὅταν κατέθεταν κοινή Δήλωσι, ἐτόνιζαν τήν *μοναδικότητα* τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς ὅλης καί μόνης Μιάς Ἁγίας. Π.χ. στήν Λούνδη τό 1952: «Αὕτη εἶναι **ἡ ὅλη καί μόνη** Ἐκκλησία, τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐντολοδόχος τῶν Ἀποστόλων. Οὕτως αὕτη μόνη δύναται νά καθορίζη τήν πίστιν. Καί εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις τῆς **μοναδικότητός** της»²². Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους πολύ συχνά σέ ἐπίσημα κείμενά της σημείωνε τήν μοναδικότητα τῆς Ἐκκλησίας. Π.χ. στήν Ἐπιστολή της πρὸς τόν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο (1^η/14^η Νοεμβρίου 1995): «Μόνον ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, αἱ δέ λοιπαί ἑτερόδοξοι Ἐκκλησῖαι εὐρίσκονται ἐν τῇ αἵρέσει καί πλάνῃ». Καί ὁ ἴδιος ὁ Παναγιώτατος ἐδήλωσε στόν πάνσεπτο Ἱερό Ναό τοῦ Πρωτάτου τήν 21^η Ὀκτωβρίου 2008: «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι **αὕτη μόνη** ἡ Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία».

6) Εἶναι προφανές ἡ ἀναντιστοιχία ἀνάμεσα στήν διακήρυξι: «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία... οὔσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία» (παράγρ. 1), καί στά πεπραγμένα τῶν θεολογικῶν διαλόγων. Ἀπό τήν ἐποχή πού πρωτοσυντάχθηκε αὕτη ἡ διατύπωσις (Γ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, 1986) μέχρι σήμερα, καί παρότι εἶχε τονισθῇ ἀπό τότε ὅτι ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δίδεται «ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παρα-

²² Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, τ. II, Gratz 1968, σελ. 970-971.

δόσεως καί πίστεώς της»²³, ἔχουν γίνει θεολογικές συμφωνίες, οἱ ὁποῖες δὲν ἐδράζονται στὴν ἀποστολική πίστι καί παράδοσι. Τέτοιες εἶναι π.χ. ἡ συμφωνία τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων ἐπὶ τῆς Χριστολογίας (1989, 1990)· ἡ συμφωνία ἐπὶ τῆς ἐκκλησιολογίας στὸ Μπαλαμάντ (1993), ἡ ὁποία συνόψιζε τὶς συμφωνίες τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν στὸ Μόναχο (1982), στὸ Μπάρι (1986), στὸ Νέο Βάλαμο (1988), πού ἀφοροῦσαν τὸν ἐκκλησιακὸ χαρακτήρα ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν (ἀποστολική πίστι, ἀποστολική διαδοχή, αὐθεντικά μυστήρια)· καί ἡ συμφωνία στὴν Ραβέννα (2007) γιὰ τὴν ὑπαρξὶ δῆθεν πρωτείου ἑνὸς ἐπισκόπου ἐπὶ παγκοσμίου ἐπιπέδου, ἡ ὁποία εὐτυχῶς ἀκόμη δὲν ἔχει εὐδοκιμήσει.

Τὸ συνοδικὸ κείμενο γίνεται ἀσαφέστερο μὲ τὴν ρητὴ διαβεβαίωσι τῆς *Ἐγκυκλίου* ὅτι οἱ «ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεξαγόμενοι διάλογοι οὐδέποτε ἐσήμαιναν, οὔτε σημαίνουν καί δὲν πρόκειται νὰ σημάνουν ποτέ οἰονδήποτε συμβιβασμὸν εἰς ζητήματα πίστεως». Ἐάν οἱ ἀνωτέρω θεολογικές συμφωνίες δὲν εἶναι «συμβιβασμὸς εἰς ζητήματα πίστεως», διερωτώμεθα τί εἶναι συμβιβασμὸς καί ποιὸς εἶναι ὁ «δογματικὸς μινιμαλισμὸς» πού ἀπορρίπτεται μὲ τὴν διατύπωσι τῆς *Ἐγκυκλίου*: «Ἡ «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπεδέχθη τὸν θεολογικὸν μινιμαλισμὸν ἢ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς δογματικῆς παραδόσεως καί τοῦ εὐαγγελικοῦ ἡθους της» (παραγρ. 20)!

Ἀπὸ τὶς ἀνωτέρω ἔξι ἐπισημάνσεις συνάγεται ὅτι τὸ κείμενο τῶν σχέσεων πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον προσανατολίζεται πρὸς συνοδική κατοχύρωσι τῆς γραμμῆς τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων τῆς τελευταίας πενηκονταετίας *χωρὶς τὶς ἀπαραίτητες βάσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας*. Διερωτᾶται κανεὶς: Πόσο εὐκόλα θὰ μπορούσε ἡ γραμμὴ αὐτὴ νὰ ὀνομασθῆ «Ὁρθόδοξος οἰκουμενισμὸς» (π. Δημήτριος Στανιλοάε)²⁴, ἢ πρόσκλησις γιὰ «*παγκόσμια ἐπιστροφή στὴν Ὁρθοδοξία*» (π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ)²⁵;

Οἱ ἀστοχίες κατὰ τοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους τοῦ παρελθόντος δὲν εὐνοοῦν μία θετικὴ ἀπάντησι. Χρειαζόταν τώρα ἓνα κείμενο μὲ ἀγιοπατερικὴ πνοή, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ ἄφηνε περιθώρια στὸν ἑτερόδοξο οἰκουμενισμὸ (θεωρία τῶν «ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν» καί τῶν «δύο πνευμόνων», ἀναγνώρισις ἑτεροδόξου βαπτίσματος καί ἱερωσύνης, κοινὴ χριστολογικὴ πίστις μὲ τοὺς Ἀντι-

²³ Μητροπ. Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ, *Πρὸς τὴν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Προβλήματα καί προοπτικά*, ἔκδ.: Ἐκκλησιαστικὸν Ἐπιστημονικὸν καί Μορφωτικὸν Ἰδρυμα Ἰωάννου καί Ἐριέττης Γρηγοριάδου, Ἀθῆναι 1990, σελ. 82.

²⁴ π. Δημητρίου Στανιλοάε, *Γιὰ ἓνα Ὁρθόδοξο Οἰκουμενισμὸ*, ἔκδ. Ἄθως, 1976

²⁵ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, *Θέματα Ὁρθοδόξου Θεολογίας*, ἔκδ. Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθήνα 1973, σελ. 219.

χαλκηδονίους, αποδοχή τῆς βατικανείου «Clarification», συνυπογραφή εἰδικῶν κειμένων *Περί Ἐκκλησίας* τοῦ τμήματος Πίστις καὶ Τάξις τοῦ Π.Σ.Ε. κ.λπ., καὶ σχετικές «ἐθιμοτυπικές ἐκκλησιαστικές» ἐκδηλώσεις πού τὰ ἐπιβεβαιώνουν). Ἕνα τέτοιο κείμενο θά στόχευε στήν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Θά ἔδειχνε ὅτι δέν ἀναγνωρίζουμε ἐν τῇ πράξει στίς ἑτεροδόξες «ἐκκλησίες» ἐκκλησιαστικότητα (ὅτι εἶναι ἐκκλησίες μέ τήν θεολογική ἔννοια τοῦ ὄρου) ἀφήνοντας τοὺς ἑτεροδόξους στίς πλάνες τους.

Οἱ μελλοντικοὶ διάλογοι.

Τό συνοδικό κείμενο περί τῶν σχέσεων μέ τοὺς ἑτεροδόξους παρουσιάζει ἔλλειμμα ἐκκλησιολογικῆς ἀκριβείας. Ἀναπόφευκτα αὐτό θά φανῆ κατὰ τίς μελλοντικές οἰκουμενικές ἐπαφές. Σέ αὐτές θά ἐφαρμοσθῇ πρακτικά τό πνεῦμα τοῦ κειμένου. Θά ἦταν εὐχῆς ἔργον οἱ διαχριστιανικοὶ διάλογοι νά ξαναρχίσουν ἀπό κάποιο «σημεῖο μηδέν» μιᾶς καθαρῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας. Ἐνδέχεται ὅμως νά οἰκοδομηθοῦν στά κεκτημένα τοῦ παρελθόντος, τὰ ὁποῖα οὕτως ἢ ἄλλως καταμαρτυροῦν παρεκκλίσεις ἀπό τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία²⁶. Θά ἀναφέρουμε παραδείγματα διαλόγων, στοὺς ὁποίους θά φανῆ πῶς θά ἐρμηνευθῇ τό πνεῦμα τοῦ συνοδικοῦ κειμένου:

Πρῶτο παράδειγμα: Ὁ διάλογος μέ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς ἔχει κτίσει τίς συμφωνίες τοῦ Μονάχου, τοῦ Μπάρι, τοῦ Νέο Βάλαμο, τοῦ Μπαλαμάντ, τῆς Ραβέννας²⁷. Θά συμφωνήσῃ μέ αὐτές τό νέο σχῆμα τῆς θεολογικῆς ἐπι-

²⁶ Εἶναι χαρακτηριστικά τὰ ἀγιορειτικά κείμενα πού κατονομάζουν αὐτές τίς παρεκκλίσεις. Βλ. ἐνδεικτικῶς: Ἐπιστολές Ἱερᾶς Κοινότητος ἀπό 9^{ης}/22^{ας} Ἀπριλίου 1980, 29^{ης} Νοεμβρίου 1980, 15^{ης} Δεκεμβρίου 1987, 20^{ης} Ἀπριλίου 1988, 1^{ης}/14^{ης} Νοεμβρίου 1995, 11^{ης}/24^{ης} Μαΐου 1999, 11^{ης}/24^{ης} Σεπτεμβρίου 2004, 18^{ης}/31^{ης} Ἰουλίου 2014, 18^{ης}/31^{ης} Δεκεμβρίου 2014. Ἐπίσης Ἀνακοινώσεις Ἱερᾶς Κοινότητος ἀπό 10^{ης}/23^{ης} Δεκεμβρίου 2002, 17^{ης}/30^{ης} Δεκεμβρίου 2006, 22^{ας} Σεπτεμβρίου/ 5^{ης} Ὀκτωβρίου 2009, καὶ Ὑπόμνημα τῆς ἐπὶ τῶν Δογματικῶν Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος περί τοῦ Π.Σ.Ε ἀπό 18^{ης} Φεβρουαρίου 2007. Ὁ μακαριστός Γέροντάς μας γράφει: «Ὁ συγκρητιστικὸς Οἰκουμενισμὸς εἶναι μία σοβαρὰ ἐκκλησιολογικὴ παρέκκλιση πού τείνει νά γίνῃ καὶ αἵρεσις, δηλαδὴ παγιωμένο αἰρετικὸ φρόνημα» (Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, *Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενισμὸς*, Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας 1999, βλ. www.monastery.gr).

²⁷ Ἦδη στό ἀπό 4ης/17ης Μαρτίου 2016 κείμενο-ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας εἶχαμε παρατηρήσει: «Γράφεται προοιμιακῶς στό κείμενο τοῦ Μονάχου ὅτι: "ἐκφράζομεν ἀπὸ κοινοῦ μίαν πίστιν, ἡ ὁποία εἶναι συνέχισις τῆς πίστεως τῶν Ἀποστόλων". Στό Νέο Βάλαμο ἐπίσης: "Εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας μας ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ εἶναι θεμελιώδης διὰ τὸν ἁγιασμόν καὶ διὰ τὴν ἐνότητα τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ"». Γιά τὴν συμφωνία τοῦ Μπάρι δέν γράφουμε τίποτε, ἐπειδὴ ἡ ὀλοκληρωμένη τῆς ἔκδοσις στό Μπαλαμάντ ἔχει καταδικασθῇ καὶ ἀπὸ τίς Ἱεραρχίες ὠρισμένων Ἐκκλησιῶν, ὅπως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Γιά τὴν συμφωνία τῆς Ραβέννας, ἡ ὁποία βεβαίως δέν ἔχει ὀριστικοποιηθῇ παρά τίς ἐπανεκτιμήσεις τῆς στίς ἐπόμενες συν-

τροπή; Θά άπορρίψη τίς παλαιές συμφωνίες καί θά άναπτύξη νέα, έκκλησιολογικώς όρθά, θεολογικά κριτήρια; Ποιά έντολή θά λάβουν άπό τίς Ίεραρχίες τους οί θεολόγοι τής άρμοδίας έπιτροπή; Ποιά πρόσωπα θά τήν στελεχώσουν; Θά έκφράζεται καί ή πλευρά πού δέν συνευδοκεΐ σέ περιττά άνοιγματα;

Δεύτερο παράδειγμα: Οί συμφωνίες τής Μικτής Έπιτροπής τοϋ διαλόγου μέ τοϋς Άντιχαλκηδόνιους ύφίστανται, καί (είδικά γί' αυτές) ύπάρχει προσυνοδική ρήτρα πού επέτρεψε νά έφαρμοσθοϋν πριν άκόμη άξιολογηθοϋν άπό τήν Μεγάλη Σύνοδο, στήν όποία ύποτίθεται έπρεπε νά παραπεμφθοϋν καί άπό τήν όποία νά άξιολογηθοϋν. Υφίστανται λοιπόν οί συμφωνίες περι δήθεν κοινής χριστολογικής διδασκαλίας Όρθόδοξων καί Άντιχαλκηδονίων, καί έχουν έπιφέρει *μερική μυστηριακή διακοινωνία* σέ παλαίφατα πατριαρχεία καί στήν Όρθόδοξο διασπορά. Έρωτᾶται: Θά διορθωθῆ ή έκκλησιολογική αύτή άτοπία καί έκκλησιαστική άταξία²⁸; Η τυχόν έπανεναρξίς τοϋ θεολογικοϋ αύτοϋ διαλόγου θά σημάνη άραγε άκύρωσι τών γενομένων άνορθόδοξων συμφωνιών, δεδομένης ήδη καί τής όμολογίας τής Άγίας καί Μεγάλης Συνόδου ότι ή Όρθόδοξος Έκκλησία είναι ή Μία Άγία, αί δέ «μή όρθόδοξοι Έκκλησiai καί Όμολογiai παρεξέκλιναν εκ τής άληθοϋς πίστεως τής Μιάς, Άγίας, Καθολικής καί Άποστολικής Έκκλησίας» (παράγρ. 21);

Τρίτο παράδειγμα: Έχει ύπογραφή συμφωνία μεταξύ τών έν Γερμανία «έκκλησιών» (μεγάλου μέρους τοϋ χριστιανικοϋ φάσματος) γιά άναγνώρισι τοϋ βαπτισματός των καί άπαγόρευσι τοϋ άναβαπτισμοϋ τών πιστών τους σέ περίπτωση άλλαγής «έκκλησίας». Ο διαχριστιανικός διάλογος σέ διμερές καί πολυμερές έπίπεδο θά θεωρήση άραγε θέσφατον αύτήν τήν συμφωνία ή θά τήν παραβλέψη ως κατ' ούσίαν άκυρωθεΐσα άπό τήν ίσχύ τής παραγρ. 1 τοϋ κειμένου *Σχέσεις κ.λπ.*; Θά έχη δηλαδή έν τοίς πράγμασι ή ρήτρα τής παράγρ.

αντήσεις τής Μικτής Έπιτροπής (Κύπρος, Βιέννη, Άμμάν), προσθέτουμε τήν έρώτησι: Θά παραμείνη ως θεολογικό ζητούμενο τό ένδεχόμενο ενός πρωτείου επί παγκοσμίου έπιπέδου (τοϋ τρίτου έπιπέδου κατά Ραβένναν), τήν στιγμή πού ένα τέτοιο πρωτείο δέν έχει καμία τεκμηρίωσι στήν Όρθόδοξο κανονική Παράδοσι καί συνιστᾶ τήν ούσία τοϋ παπικοϋ πρωτείου;

²⁸ Μέ έγγραφη διαμαρτυρία τής Ίερᾶς Κοινότητος τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο είχε έπιληφθῆ τοϋ θέματος τής μυστηριακής διακοινωνίας στα παλαίφατα Πατριαρχεία καί τό άποτέλεσμα ήταν θετικό μέ τίς έπεξηγήσεις τοϋ Πατριαρχείου Άλεξανδρείας (βλ. Ίερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικές έπισημάνσεις σέ πρόσφατες προτάσεις γιά μυστηριακή διακοινωνία Όρθόδοξων καί Άντιχαλκηδονίων*, Άγιον όρος 1/14 Σεπτεμβρίου 2011). Επίσης ή Έκκλησία τής Έλλάδος καί τό Άγιον Όρος είχαν άντιδράσει στήν πρωτοβουλία τής Ρωσικής Έκκλησίας νά μεταδίδη τά Μυστήρια σέ Ρωμαιοκαθολικούς πιστούς καί τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο ένήργησε δεόντως γιά νά παύση αύτή ή άταξία (βλ. Έπιστολή Ίερᾶς Κοινότητος πρός τόν Οίκουμενικό Πατριάρχη Δημήτριο άπό 15^{ης} Δεκεμβρίου 1987 άναφερομένη στο θέμα αύτό).

1 τὸ ἀκραιφνὲς ἐκκλησιολογικὸ περιεχόμενον ποῦ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι μας εἰς Μίαν Ἁγίαν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν;

Πέραν τούτων ἡ ἐρμηνεία τοῦ συνοδικοῦ κειμένου περὶ τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων θὰ φανῆ καὶ σὲ δύο ἄλλες πλευρὰς τῶν οἰκουμενικῶν ἐπαφῶν:

Ἡ μία πλευρὰ εἶναι οἱ οἰκουμενιστικοὶ συγχρωτισμοί, δηλαδὴ οἱ λειτουργικοὶ ἀσπασμοί, οἱ συμπροσευχές, οἱ εὐλογίες Ὁρθοδόξου ποιμνίου ἀπὸ αἰρετικούς ἐκκλησιαστικούς ἡγέτες, οἱ κοινές ἐκδηλώσεις Ὁρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων προκαθημένων καὶ κληρικῶν, μὲ τίς ὁποῖες ἀμβλύνεται τὸ Ὁρθόδοξο κριτήριον καὶ προωθεῖται ὁ λαϊκὸς Οἰκουμενισμός. Θὰ συνεχισθοῦν ἢ θὰ παύσουν;

Ἡ δευτέρη πλευρὰ ἀφορᾷ τίς θεολογικὲς μελέτες, τὰ θεολογικὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια, καὶ ὅ,τι ἄλλο στὸν ἀκαδημαϊκὸ χῶρον προωθεῖ τοὺς διαχριστιανικούς διαλόγους πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ συγκρητιστικοῦ οἰκουμενισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐνίοτε «ἀξιοποιηθῆ» ἀπὸ ἐκκλησιαστικούς φορεῖς. Ἔστωσαν ὡς παραδείγματα ἡ θεολογικὴ παραγωγή ποῦ ἐπὶ χρόνια ἐμφανίζει τοὺς Μονοφυσίτες ὡς Ὁρθοδόξους στὴν Χριστολογικὴ τους διδασκαλία, ἡ περιβόητη παπικὴ Clarification ποῦ ἐξισώνει τὸ Φιλιόκβε μὲ τὴν ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος²⁹, οἱ θεολογικὲς μελέτες ποῦ ὑποστηρίζουν ὡς ἔγκυρον τὸ βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων. Μὲ ποιά ἄραγε ἐκκλησιολογικὰ κριτήρια θὰ γίνεταί ἀποδεκτὴ ἡ θεολογικὴ αὐτὴ συμβολή;

Συμπερασματικά.

Τὰ προσυνοδικὰ κείμενα ἦσαν φορτισμένα μὲ τὴν γνωστὴ προϊστορία τους καὶ τίς ἐλλείψεις τους. Προϋπέθεταν καὶ ἀντανακλοῦσαν τὴν ἱστορία τῶν διαχριστιανικῶν θεολογικῶν διαλόγων, ἀποφάσεων καὶ συμφωνιῶν. Δὲν ἦταν σωστὸ νὰ ἐρμηνευθοῦν καθ' ἑαυτὰ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν.

Ἡ Σύνοδος ἀναμφιβόλως βελτίωσε τὰ προσυνοδικὰ κείμενα. Τὰ τελικὰ ὅμως συνοδικὰ κείμενα παρουσιάζουν ἀκόμη ἀσάφειες. Δὲν πῆραν «καθολικὴ μορφή», μὲ τὴν ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ συντελέσουν στὴν «καθολικὴ ἐνότητα» τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀναμενόμενη «καθολικὴ ἰσχὺ».

Οἱ προσδοκίες μας ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο δὲν ἐκπληρώθηκαν, παρὰ τίς βελτιώσεις τῶν προσυνοδικῶν κειμένων. Θὰ θέλαμε οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου νὰ ἠμποροῦν νὰ περιληφθοῦν στὸ *Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*, νὰ διαβάζωνται ὅπως ὁ *Ἁγιορειτικὸς Τόμος*.

Δὲν χάνουμε τὴν ἐλπίδα μας. Ἐμπιστευόμαστε τὴν Ἐκκλησία μας, τοὺς

²⁹ Βλ. Ἱερομ. Δημητρίου Γρηγοριάτου, Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Clarification (Διασάφησης) ἐπαναβεβαιώνει τὸ Filioque, περιοδ. *Παρακαταθήκη*, τ. 52/2007.

ἀρχιερεῖς μας, τοὺς κληρικοὺς μας, τὸν εὐσεβῆ λαό μας. Ἐλπίζουμε στήν ἐπιπνοια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού «ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας». Τὰ κείμενα ἤμποροῦν νά ὠριμάσουν, νά ἀποκαθαροῦν, νά ξαναγραφοῦν, μέ τὸν τρόπο πού τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο θά ὑποδείξη στοὺς ἀρχιερεῖς μας. Τότε τὰ κείμενα θά ὑπηρετήσουν τὴν ἀγιοπνευματικὴ ἐνότητα στήν Ἐκκλησία.